

God digitalisering

Kai Andreas Olsen

CAPELEN DAMM AKADEMISK

God digitalisering

Kai A. Olsen

Innhold

1.	Innledning.....	13
2.	Datamaskinen er en generell teknologi.....	17
3.	Formalisering – et fundamentalt krav	21
4.	Formaliseringsprosessen	26
5.	Sette strøm på papiret	32
6.	IT gir muligheter til å tenke nytt	38
7.	Samfunnsendringer	46
8.	Case: IT for mindre bedrifter	52
9.	Utvikling av store systemer	63
10.	Initiere og gjennomføre IT-prosjekter.....	72
11.	Betaling: Kontanter på vei ut.....	82
12.	Digital betaling.....	92
13.	Bitcoin og blokkjeder	99
14.	Valg på Internett	105
15.	Teknologi i undervisningen	109
16.	Hvordan tilby gode brukeropplevelser	121
17.	Case: Når brukeren gjør feil	142
18.	Kundebehandling på nett.....	147
19.	Teknologi i arbeidslivet – alene på jobb	157
20.	De eldre i en digital verden	171
21.	Tenk nytt løsninger.....	179
22.	Vyer om kunstig intelligens.....	190
23.	Realistiske, smarte programmer	207
24.	Er data den nye oljen? Kanskje ikke	227
25.	Trusler og hvordan disse kan møtes	238
26.	Innovasjon	259
27.	Å se inn i fremtiden.....	265
28.	Hva har vi lært?	276
	Om forfatteren	280
	Stikkordregister	281

Detaljert innhold

1.	Innledning	13
2.	Datamaskinen er en generell teknologi	17
2.1	Programmering	17
2.2	Datakraft	17
2.3	Programvare	18
2.4	Representasjonsformer	19
2.5	Hva har vi lært?	20
3.	Formalisering – et fundamentalt krav	21
3.1	Eksempel: Fryseboks eller fryselager	21
3.2	Tenk nytt – to-boks-system	24
3.3	Hva har vi lært?	24
4.	Formaliseringsprosessen	26
4.1	Et enkelt eksempel – vekking	26
4.2	Oppgaver som allerede er formalisert	26
4.3	Advarsel om glatte veier	27
4.4	Lånebehandling	28
4.5	Beregning av publikasjonspoeng	28
4.6	Infrastruktur – personnummer og varenummer	30
4.7	De virtuelle delene blir viktigst	30
4.8	Hva har vi lært?	31
5.	Sette strøm på papiret	32
5.1	Reiseregning på papir	32
5.2	Hodestups IT-løsning	33
5.3	Analyse av oppgaven	34
5.4	Endring av lover og regler	36
5.5	Løsning – et godt reiseregningssystem	36
5.6	Hva har vi lært?	37
6.	IT gir muligheter til å tenke nytt	38
6.1	Kundene gjør jobben selv	39
6.2	Fjerne prosesser	40
6.3	Ikke alle nye ideer fungerer – mat på nett	41
6.4	Forbedret infrastruktur – unngå kasting av mat	42
6.5	Hva har vi lært?	44
7.	Samfunnsendringer	46
7.1	Universitetsbiblioteket – trenger vi det?	46
7.2	Digitalisering i kommunene	49
7.3	Hva har vi lært?	50
8.	Case: IT for mindre bedrifter	52
8.1	IT som strategisk virkemiddel	52
8.2	Egenutvikling	54
8.3	Analyse	55

8.4	Et forlag	56
8.5	Et støperi	57
8.6	En møbelfabrikk	59
8.7	Hva har vi lært?.....	61
9.	Utvikling av store systemer	63
9.1	Uklar målsetting	63
9.2	Mange funksjoner gir uoversiktlig utvikling	63
9.3	Manglende forståelse for brukernes behov	64
9.4	Svake kost-nytte-betraktninger.....	64
9.5	Formaliseringsgraden av funksjonene	64
9.6	Integrasjon er komplisert	65
9.7	Datakvalitet i gamle systemer	65
9.8	Konvertering av data.....	66
9.9	Forskjellige brukergrupper	66
9.10	Brukernes makt	67
9.11	Svake brukergrensesnitt.....	67
9.12	Brukernes kunnskap	68
9.13	Persondata	68
9.14	Ny teknologi	68
9.15	Lang tidsramme	69
9.16	Krav til oppetid	69
9.17	Krav til sikkerhet	69
9.18	Hva har vi lært?.....	70
10.	Initiere og gjennomføre IT-prosjekter.....	72
10.1	Målsetting.....	72
10.2	Prosjektgjennomføring	74
10.3	Aktiv IT-strategi.....	75
10.4	Case: Rørleggerbedrifter	76
10.5	Hva har vi lært?.....	81
11.	Betaling: Kontanter på vei ut.....	82
11.1	Brukes kontanter?	82
11.2	Trenger vi kontantene?	83
11.3	Kontanter er ikke backup	84
11.4	Skatt og kontanter	85
11.5	Mot et kontantfritt samfunn	86
11.6	Et kontantfritt samfunn drevet fram av publikum	87
11.7	Ny seddelserie.....	89
11.8	Hva har vi lært?.....	91
12.	Digital betaling.....	92
12.1	Mestrer vi fremtidens betalingsløsninger?	92
12.2	Betaling med debet- og kredittkort.....	94
12.3	Betaling med mobil eller smartklokke.....	96
12.4	Betaling uten terminal	96
12.5	Er dagens løsninger lite kreative?	97

12.6	Hva har vi lært?	97
13.	Bitcoin og blokkjeder	99
13.1	Store svingninger	99
13.2	Betaling med kryptovaluta	100
13.3	Facebooks Libra	100
13.4	Blokkjeder	101
13.5	Ikke bærekraftig – stort strømforbruk	101
13.6	Skal vi subsidiere datasentre?	102
13.7	Hva har vi lært?	103
14.	Valg på Internett	105
14.1	Eksperiment for å vise svakheten i valgsystemet	105
14.2	Erfaringer fra USA	106
14.3	Fordeler og ulemper	107
14.4	Hva har vi lært?	108
15.	Teknologi i undervisningen	109
15.1	Åpne opp universitetene	109
15.2	Er forelesningen død?	111
15.3	Datamaskin som lærer	112
15.4	Online-undervisning – MOOCs	114
15.5	Er ny teknologi et hinder for læring?	115
15.6	IT mot byråkrati	119
15.7	Hva har vi lært?	120
16.	Hvordan tilby gode brukeropplevelser	121
16.1	Prinsipper for gode brukergrensesnitt	121
16.2	Flow	125
16.3	Testing	127
16.4	Gode eksempler	129
16.5	Passord – et dårlig og et godt eksempel	131
16.6	Brukergrensesnitt – et dårlig eksempel	132
16.7	Navigatorer – en kilde til frustrasjon	134
16.8	Interne søk fungerer ofte dårlig	136
16.9	Gi brukeren informasjonen de trenger	136
16.10	Factory reset	138
16.11	Sensorer for å varsle	139
16.12	Hva har vi lært?	140
17.	Case: Når brukeren gjør feil	142
17.1	Er BankId sikkert nok?	142
17.2	500 000 kroner til gal konto	143
17.3	Hva har vi lært?	145
18.	Kundebehandling på nett	147
18.1	Henvendelser vil ikke bli besvart	147
18.2	E-poster og SMS	148
18.3	Strandet på Rhodos, i Bulgaria eller i Bergen	149
18.4	Kontoutskriften – kan den bli bedre?	150

18.5	Hva koster handlekurven din?	152
18.6	Innkrevning av bompenger.....	154
18.7	Hva har vi lært?.....	155
19.	Teknologi i arbeidslivet – alene på jobb	157
19.1	Hva er digital kompetanse?	157
19.2	Alene på jobb	158
19.3	Vil datamaskinen gjøre oss alle arbeidsledige?.....	160
19.4	Digital kompetanse – den har du allerede.....	162
19.5	Kan vi undervise som før?	163
19.6	Velger studentene de riktige studiene?	165
19.7	Utdatert utdanning.....	167
19.8	Hva har vi lært?.....	169
20.	De eldre i en digital verden	171
20.1	Er digitalisering en trussel mot eldre arbeidstakere?	171
20.2	Gammel i en datatid.....	172
20.3	Eldre sjåførere	173
20.4	Din personlige venn – algoritmen?	175
20.5	De eldre og ensomheten	177
20.6	Hva har vi lært?.....	178
21.	Tenk nytt løsninger.....	179
21.1	Bestilling av flybilletter	179
21.2	Fastpris på bøker	180
21.3	En bedre taxi-tjeneste	181
21.4	Kan vinter-OL digitaliseres?	183
21.5	Kan datamaskinen forenkle legenes arbeid?.....	184
21.6	Selvmedisinering	186
21.7	Pasienten som lege	187
21.8	Hva har vi lært?.....	188
22.	Vyer om kunstig intelligens.....	190
22.1	Hva er intelligens, og hva er kunstig intelligens?.....	190
22.2	«Big data» – ikke så enkelt!.....	192
22.3	Selvkjørende biler – er de på vei?	195
22.4	Chatboter.....	198
22.5	Datamaskin som lege	203
22.6	Hva har vi lært?.....	205
23.	Realistiske, smarte programmer.....	207
23.1	Utnytte «brute force»	208
23.2	Selvkjørende biler i kontrollerte omgivelser	210
23.3	«Driver assist»	211
23.4	Førerløse fly, ferger og skip	213
23.5	Når kommer hurtigbåten?	214
23.6	Korrekturprogram.....	216
23.7	Tegne stier på kart.....	219
23.8	Personlige assistenter	220

23.9	Refusjon til fastlegen og «Big data»	222
23.10	Verdens eldste yrke	224
23.11	Hva har vi lært?	225
24.	Er data den nye oljen? Kanskje ikke.....	227
24.1	Innsamling og bruk	227
24.2	Fusk med data	227
24.3	Metoder for å fuske	229
24.4	Personvernparadokset	231
24.5	Pasientens personvern	233
24.6	Kjernejournalen flagger at pasienten er skilt	235
24.7	Hva har vi lært?	236
25.	Trusler og hvordan disse kan møtes.....	238
25.1	Er vi trygge i en digital verden?	238
25.2	Dominans av store teknologibedrifter	240
25.3	Beregningsfeil.....	242
25.4	Hacking	243
25.5	Phishing.....	244
25.6	Beskytte passord	246
25.7	Kan vi holde noe hemmelig?.....	247
25.8	Farlige apper og nettsider	249
25.9	Kan vi stole på programvaren og maskinene?	251
25.10	Farlige strømmålere – konspirasjonsteorier	251
25.11	Tingenes Internett	252
25.12	Er algoritmene farlige?	253
25.13	Effektiv terrorisme	254
25.14	«Fake news» og enda verre	255
25.15	Hva har vi lært?	256
26.	Innovasjon.....	259
26.1	App-utvikling.....	259
26.2	Utvikling av dingser	260
26.3	Smarthøytalere	261
26.4	Hva har vi lært?	263
27.	Å se inn i fremtiden	265
27.1	Teknologiske spådommer	265
27.2	Det moderne eventyret.....	267
27.3	America – ikke alltid first.....	268
27.4	Grunderbedrifter.....	270
27.5	Teknologien tar oss ikke alltid dit vi vil	272
27.6	Piloter og flygeledere	273
27.7	Stille revolusjon (evolusjon)	274
27.8	Hva har vi lært?	275
28.	Hva har vi lært?.....	276
	Om forfatteren	280
	Stikkordregister	281